

Wintervoorkomen van roofvogels in het zuidoostelijk deel van de Haarlemmermeer

Fred Cottaar

Inleiding

Gedurende de afgelopen drie winters (1990 t/m 1993) heb ik de zuidoosthoek van de Haarlemmermeer in verband met ganzentellingen regelmatig bezocht. Tijdens deze bezoeken werden ook de aanwezige roofvogels genoteerd om een indruk van de aantallen en soorten te krijgen die in de wintermaanden in dit gedeelte van de Haarlemmermeer verblijven. Buiten dat er een indruk verkregen werd hoe de roofvogelstand in de Haarlemmermeer zou zijn konden de gegevens vergeleken worden met die van de door Blekendaal gepubliceerde aantallen en soorten in de Avifauna van de Haarlemmermeer van 1969. Door deze vergelijking te maken kan iets over een mogelijke verandering in het voorkomen van roofvogels in de Haarlemmermeer gezegd worden.

Gebied

Het onderzochte gedeelte van de Haarlemmermeer is gelegen tussen de Hoofdvaart van Buitenkaag tot Hoofddorp, de Kruisweg van Hoofddorp naar Aalsmeer en de Ringvaart van Aalsmeer tot Buitenkaag.

Het gebied bestaat voor het grootste gedeelte uit grote akkers, waarop onder andere suikerbieten, kool en graan worden verbouwd. Langs de polderwegen staan enkele boerderijen, waarvan enkele in het bezit zijn van een boomgaard. Vooral langs de oostkant bevinden zich nogal wat bedrijven die planten kweken in kassen. Alleen langs de Ringvaart en de Hoofdvaart bevinden zich enkele dorpen, Buitenkaag, Weteringbrug, Leimuiderbrug, Burgerveen, Rijsenhout, Aalsmeerderbrug, Nieuw Vennep en Hoofddorp. De polder wordt doorsneden door de spoorlijn Schiphol-Leiden en twee snelwegen, de A44 en de A4/E19. Tijdens de tellingen werd de bebouwde kom gemeden, alleen het echte poldergebied werd afgezocht op roofvogels.

Werkwijze

Het bovengenoemde gebied werd vrijwel altijd zondag 's morgens bezocht. De bezoekduur bedroeg 2 à 3 uur. Hierdoor kunnen de waarnemingen goed met elkaar vergeleken worden. De enige spelbreker was af en toe het weer, met harde tot stormachtige wind en regen is het slecht roofvogels kijken. Geprobeerd werd om met een zekere regelmaat het gebied te bezoeken, wat achteraf gezien toch vrij moeilijk bleek te zijn. Door de polder was een vaste route uitgestippeld, welke met de auto werd gevolgd. Op vaste plaatsen werd gestopt en werd de polder op onder andere roofvogels afgezocht. In dit verslag zijn alleen eigen waarnemingen verwerkt.

Resultaten

De resultaten van de tellingen kunnen, zoals al eerder werd vermeld, door weersomstandigheden behoorlijk worden beïnvloed. Op 27 december 1990, 3 en 22 februari 1992 werden geen roofvogels gezien. Dit kwam zeer waarschijnlijk door de slechte weersomstandigheden (veel wind en regen). In tabel 1 t/m 3 worden de resultaten van de tellingen samengevat.

Tabel 1. Aantallen roofvogels in het zuidoostelijk deel van de Haarlemmermeer in de winter van 1990-'91. Per waarnemingsdatum is het aantal getelde roofvogels weergegeven.

Datum	18-11	3-12	16-12	27-12	1-1	27-1	16-2	10-3
Sperwer	0	1	1	0	0	0	0	0
Havik	0	0	0	0	0	0	1	0
Buizerd	0	1	2	0	0	0	1	0
Blauwe Kiek	1	0	0	0	2	0	0	0
Smelleken	0	0	0	0	1	0	0	0
Torenavalk	1	2	7	0	6	2	3	2

De Sperwer is een onregelmatige gast, die vooral rond de boerderijen met boomgaarden werd waargenomen. In de meeste gevallen betrof het een vrouw. De Havik werd maar éénmaal waargenomen en wel op 16 februari 1991, een onvolwassen exemplaar in

de omgeving van Nieuw Vennep. Buizerden doen het redelijk goed. Dit blijkt ook uit de waarnemingen van de afgelopen drie winters. Regelmatig worden exemplaren gezien, met een top op 20 januari 1992. In de winter van 1991-'92 werden echter veel Buizerden in de Haarlemmermeer gezien (Van Vliet, 1992).

Tabel 2. Aantallen roofvogels in het zuidoostelijk deel van de Haarlemmermeer in de winter van 1991-'92.

Datum	15-9	13-12	14-12	28-12	20-1	3-2	22-2
Buizerd	2	0	0	0	0	4	0
Bruine Kiek	1	1	0	0	0	0	0
Torenvalk	9	2	3	3	2	6	0

Van de kiekendieven had ik meer verwacht, vooral van de Blauwe. Deze werd echter maar heel onregelmatig gezien. Van de vier waarnemingen (inclusief die van 3 januari 1993) waren drie vogels in vrouwelijk kleeed en één exemplaar in mannelijk kleeed. De Bruine Kiekendief doet het beter. Deze soort wordt alleen tijdens de eerste tellingen van het seizoen waargenomen. Overwinterende exemplaren zijn (nog) niet gezien. Opvallend is het aantal van de telling van 13 september 1992, toen maar liefst vijf Bruine Kiekendieven werden gezien (1♂, 1 juv., en 3 vrouwtjeskleeed (juv. of ♀♀)). Dit zou het gevolg kunnen zijn van de vermoedelijke broedgevallen in de Haarlemmermeer (med. B.J. Bol). De Nobel (1987) vermeld een groot aantal waarnemingen van Bruine Kiekendieven voor het noordwestelijk deel van de Haarlemmermeer in 1986, ook toen vooral in augustus en september. Het aantal waarnemingen van Blauwe Kiekendieven lag ook toen lager.

De waarneming van een onvolwassen Slechtvalk kwam onverwacht, alhoewel hij toch wel te verwachten was. Er zijn verwilderde duiven genoeg zodat het voor hem tafeltje-dek-je is. Het Smelleken zou je in dit polderlandschap meer verwachten dan die ene waarneming op 1 januari 1991, het is echter een tref als je dit felle jagertje ziet. Het aantal Torenvalken dat tijdens de tellingen gezien wordt is zeer wisselend. Vaak worden pas in de periode januari-maart de hoogste aantallen gehaald. Een uitzondering betreft de waarneming van 15 september 1991 toen

negen exemplaren gezien werden. Al met al zou je meer Torenvalken verwachten, mede omdat zich behoorlijk wat broedparen in het gebied hebben gevestigd met behulp van nestkasten (med. B.J. Bol). Vermeldenswaard is de waarneming van een Rode Wouw, welke op 13 oktober 1992 ter hoogte van de A4 bij Weteringbrug naar noordoost overvliegend werd waargenomen.

Tabel 3. Aantallen roofvogels in het zuidoostelijk deel van de Haarlemmermeer in de winter van 1992-'93.

Datum	13-9	18-10	15-11	15-12	17-1	15-2	14-3
Sperwer	0	1	1	0	1	0	1
Buizerd	0	3	0	2	2	2	1
Bruine Kiek	5	0	0	0	0	0	0
Slechtvalk	0	0	0	0	1	0	0
Torenvalk	1	1	0	5	2	8	6

Buiten de resultaten die in tabel 1 t/m 3 worden vermeld zijn tijdens kortstondige bezoeken tussendoor nog enkele losse aanvullende waarnemingen verzameld die het vermelden waard zijn:

2-2-1992 2 Buizerden
 13-10-1992 1 Rode Wouw
 3-1-1993 1 Blauwe Kiekendief ♀

Vergelijking met 1966 t/m 1969

Blekendaal (1969) geeft geen statusaanduiding van de Sperwer. Er werd maar één waarneming gedaan in de maand september, vermoedelijk een doortrekker. Nu wordt er overwinterd door minstens één vogel. De Havik wordt door Blekendaal niet genoemd. De Havik is de laatste jaren pas weer een regelmatige verschijning, en in een polder is het toch toeval om een Havik tegen te komen.

De Buizerd is volgens Blekendaal een wintergast in zeer klein aantal. Uit de aantallen van de afgelopen drie winters mag je hoogst waarschijnlijk concluderen dat er meer Buizerden overwinteren dan in de periode 1966-1969. Bovendien zijn er nu ook zomerwaarnemingen. De Bruine Kiekendief wordt door Blekendaal

genoemd als doortrekker in zeer klein aantal in augustus en september, welke status je ook nu aan deze soort zou kunnen geven. Het zij vermeld dat er nu wel vermoedelijke broedgeval- len in de Haarlemmermeer zijn zodat ook eigen broedvogels in de polder gezien kunnen worden. De Blauwe Kiekendief wordt niet genoemd door Blekendaal. De soort is de laatste winters wel gezien, maar niet in groot aantal. Ook het Smelleken wordt niet genoemd voor de periode 1966-1969. De Torenvalk wordt door Blekendaal genoemd als voorkomend in klein aantal. Deze status is zeker behouden gebleven als je alleen al kijkt naar de aantallen die worden waargenomen in het zuidoostelijk deel. De Ruigpootbuizerd tenslotte werd alleen maar één keer waarge- nomen in de periode 1966-1969. Het voorkomen van deze soort kan echter jaarlijks verschillen in verband met invasies.

Samenvatting en conclusies

Gedurende de winters van 1990 t/m 1993 werden de aantallen en soorten roofvogels vergeleken met de aantallen en soorten die Blekendaal noteerde in de Avifauna van de Haarlemmermeer voor de periode 1966 t/m 1969. Hieruit bleek dat enkele soorten waren toegenomen (Sperwer, Buizerd, Bruine Kiekendief). Voor de andere soorten werden te weinig waarnemingen gedaan om daar uitspraken over te doen. Duidelijk is wel dat de kans op bijv. Havik, Blauwe Kiekendief, Slechtvalk en Rode Wouw zijn toege- nomen. Bij de gemaakte vergelijking moet men wel bedenken dat de door Blekendaal opgegeven aantallen en soorten gelden voor de hele Haarlemmermeer en dat de gegevens door mij verzameld alleen betrekking hebben op het zuidoostelijk deel van de Haarlemmermeer.

Literatuur

- Blekendaal, P.H., 1969. De vogels van de Haarlemmermeerpolder, avifaunistisch overzicht over de jaren 1966 t/m 1969. Verslag, Amsterdam.
- Nobel, P. de, 1987. Kiekendieven in Zuid-Kennemerland in 1986. De Fitis 23(3): 117-124.
- Vliet, P. van, 1992. Watervogels en roofvogels in januari 1992. Fitis 28(4): 191-196.

Fred Cottaar, Marsstraat 1, 2024 GA Haarlem